

Дорошенко А. П.,
канд. екон. наук, доцент, професор кафедри
фінансів, банківської справи і страхування
Криштоп М. О.,
аспірант
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава

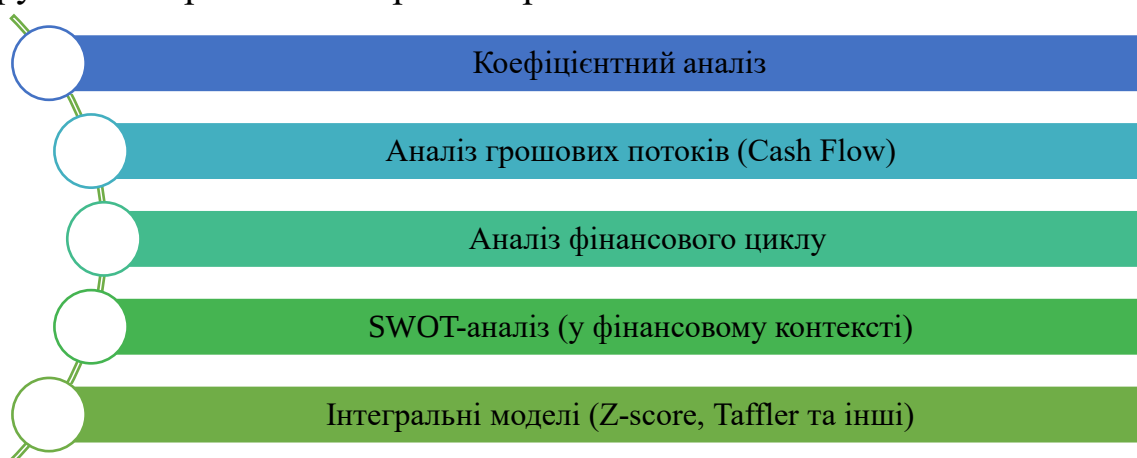
АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ: АНАЛІТИЧНІ ПІДХОДИ ТА УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ

Платоспроможність є ключовим індикатором фінансової надійності підприємства, що відображає його здатність виконувати зобов'язання перед контрагентами, державою та працівниками у встановлені строки. В умовах воєнного стану, нестабільного валютного курсу, логістичних ускладнень та падіння ділової активності аналіз платоспроможності набуває особливої ваги.

Своєчасне виявлення ознак зниження платоспроможності дозволяє підприємству вжити попереджувальних заходів, уникнути касових розривів, штрафних санкцій і репутаційних втрат. Натомість ігнорування сигналів фінансової нестабільності може призвести до глибокої кризи, втрати довіри партнерів та навіть банкрутства.

У сучасних умовах оцінка платоспроможності підприємства потребує системного підходу із залученням різноманітних методів фінансового аналізу. Практика доводить, що лише комплексна аналітика дає змогу виявити загрози втрати платоспроможності, розрахувати реальні фінансові можливості підприємства та обґрунтувати управлінські рішення [1-5].

Для комплексної оцінки платоспроможності підприємства в практиці фінансового аналізу використовуються як класичні кількісні методи, так і інструменти стратегічного рівня – рис. 1.

**Рисунок 1 - Перелік основних методів та інструментів аналізу
платоспроможності**

Джерело: узагальнено на підставі [1-5]

Їх застосування дозволяє не лише діагностувати фінансовий стан, а й сформувати обґрунтовану базу для подальших управлінських рішень. Охарактеризуємо основні з них.

Коефіцієнтний аналіз є одним із найпоширеніших підходів, який дає змогу швидко оцінити рівень ліквідності, фінансової стійкості та забезпеченості підприємства власними й залученими ресурсами. Основна перевага методу - доступність, простота використання, можливість порівняння результатів із нормативними значеннями або середньогалузевими показниками. Зокрема, аналізу підлягають: коефіцієнт поточної ліквідності (покриття короткострокових зобов'язань); коефіцієнт автономії (частка власного капіталу); коефіцієнт покриття відсотків [1-5].

Аналіз грошових потоків (Cash Flow) дозволяє перейти від оцінки облікового прибутку до аналізу реального руху коштів, що має ключове значення в періоди фінансової нестабільності. Оцінюючи чистий грошовий потік від операційної діяльності, аналітик може виявити, наскільки підприємство здатне генерувати ресурси для виконання зобов'язань у найближчій перспективі. Цей метод є особливо ефективним у випадках, коли обсяг реалізації не супроводжується відповідним надходженням коштів.

Аналіз фінансового циклу (cash conversion cycle) фокусується на швидкості обігу оборотного капіталу та допомагає виявити вузькі місця в управлінні запасами, дебіторською та кредиторською заборгованістю. Скорочення тривалості фінансового циклу - один із найшвидших шляхів покращення платоспроможності без залучення додаткових ресурсів. Вивчення таких показників, як період обертання запасів чи середній строк погашення дебіторської заборгованості, дозволяє оптимізувати фінансові потоки та уникнути касових розривів [1-5].

SWOT-аналіз у фінансовому аспекті доповнює традиційні методи кількісного аналізу стратегічним баченням. Він дає змогу враховувати як внутрішні фактори (сильні та слабкі сторони фінансової політики), так і зовнішні чинники (можливості фінансування, макроекономічні ризики, зміни у податковому законодавстві). На його основі можна розробити сценарії реагування на зовнішні виклики і виявити резерви для підвищення платоспроможності.

Інтегральні моделі оцінки ймовірності банкрутства, зокрема Altman Z-score, Тафлера, Лісса, використовуються для прогнозування фінансової неспроможності підприємства на підставі узагальнених показників рентабельності, ліквідності, структури капіталу та оборотності активів. Ці моделі дозволяють заздалегідь ідентифікувати підприємства, що входять у зону ризику, й ініціювати антикризові заходи до настання платіжної несплатоспроможності.

Комбінація зазначених методів дозволяє здійснювати багаторівневий аналіз платоспроможності - від щоденної оцінки грошових потоків до довгострокових стратегічних висновків. Такий підхід сприяє своєчасному виявленню ризиків, формуванню адаптивної фінансової політики та підвищенню стійкості підприємства до зовнішніх викликів [1-5].

Таким чином, використання різних аналітичних підходів підвищує точність діагностики фінансового стану підприємства, забезпечує цілісне бачення проблем та сприяє формуванню дієвих рішень у сфері фінансового управління.

Результати аналітичної оцінки платоспроможності відіграють ключову роль у процесі прийняття ефективних управлінських рішень. Вони дозволяють не лише виявити наявні проблеми у фінансовому забезпеченні підприємства, а й визначити їх глибину, динаміку та першопричини. На основі такої аналітики управлінці отримують обґрунтовану основу для оперативного та стратегічного реагування.

У практичному вимірі результати аналізу є підґрунтям для формування рішень щодо реструктуризації боргів, оптимізації обігового капіталу, регулювання дебіторської заборгованості, зміни кредитної політики або залучення зовнішнього фінансування. Крім того, прогнозні моделі дають змогу оцінити потенційні наслідки управлінських дій у майбутньому та обрати найбільш безпечний сценарій розвитку подій.

Таким чином, аналітика платоспроможності - це не лише інструмент контролю, а елемент системи підтримки управлінських рішень, що підвищує гнучкість, стабільність фінансової політики підприємства.

Список використаних джерел

1. Перерва П.Г., Лега О.В., Тютюнник С.В., Тютюнник Ю.М. Прибуток як основа фінансової стійкості та стратегічного розвитку підприємства. *Актуальні питання економічних наук*, 2025. № 7. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14790464>.

2. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ В.Л. Антикризисний механізм сталого розвитку підприємства / ТОВАЖНЯНСЬКИЙ В. Л.-Х.: Віровець А. П. : Апостроф, 2012. 703 с.

3. Перерва П.Г., Лега О.В., Яловега Л.В. Податкове планування як інструмент системи управління підприємством. *Вісник Полтавського державного аграрного університету (Серія «Економіка, управління та фінанси»)*. 2024. Вип.1. С.58-62.

4. Дорошенко А.П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2010. №3. С.34–42.

5. Пешков А., Лега О. Аналіз фінансової стійкості вітчизняних підприємств в умовах невизначеності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 1 (10). С. 151-158. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.10-27>.